

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 9 april 1897, kl. 12 midd.

*Konstitutionsutskottets memorial, angående fullbordad granskning
af de i statsrådet förda protokoll.*

Till konstitutionsutskottet hafva, på derom hos vederbörande gjord framställning, blifvit öfverlemnade de under tiden från och med den 15 januari 1896 till och med den 14 januari 1897 i statsrådet förda protokoll, nemligen öfver:

justitiedepartementsärenden från och med den 16 januari 1896 till och med den 14 januari 1897;

justitieärenden från och med den 31 januari 1896 till och med den 31 december samma år;

utrikesdepartementsärenden från och med den 31 januari 1896 till och med den 14 januari 1897;

landtförsvarsärenden från och med den 16 januari 1896 till och med den 14 januari 1897;

sjöförsvarsärenden från och med den 24 januari 1896 till och med den 14 januari 1897;

civilärenden från och med den 16 januari 1896 till och med den 14 januari 1897;

finansärenden från och med den 16 januari 1896 till och med den 14 januari 1897; samt
ecklesiastikärenden från och med den 24 januari 1896 till och med den 14 januari 1897.

På derom framställd begäran hafva derjemte till utskottet öfverlemnats dels handlingar rörande ett af chefen för justitiedepartementet den 9 oktober 1896 fattadt beslut om qvarstad å en af Gustaf Fröding författad skrift med titel »Stänk och Flikar», dels ock protokollen öfver ministeriella ärenden för den 26 november 1896 angående förnyade underhandlingar om traktaten mellan de Förenade rikena och Japan samt för den 26 februari 1897 angående anmälan af japanesiska regeringens svar med anledning af framställning om förnyade underhandlingar om traktaten mellan de Förenade rikena och Japan.

Vid den granskning af omförmälda protokoll och handlingar, som, i öfverensstämmelse med grundlagens föreskrift, blifvit företagen och nu fullbordad, har utskottet hvarken funnit skäl att emot någon statsrådets ledamot tillämpa § 106 regeringsformen eller ansett anledning förekomma att framställa någon anmärkning på grund af § 107 af samma grundlag;

hvilket utskottet får för Riksdagen tillkännagifva.

Stockholm den 5 april 1897.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

af herrar *Alin*, friherre *Åkerhielm*, *Säve* och *Rodhe*, som i de af statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet inför Konungen afgifna råd med anledning af arméförvaltningens åtgärd att med intendentur-tjenstemän afsluta kontrakt om leveranser till kronan funnit skäl till anmärkning mot herr statsrådet;

af herr *Vahlin*, som yttrat:

(Protokoll öfver landtförsvarsärenden för den 17 juli 1896, n:o 16, och den 24 juli 1896, n:o 18).

»Genom kammarrättens utslag af den 8 november 1895 har öfversten R. V. T. Berg ålagts återbära till honom utbetaldt lönetillägg och fourageersättning för en tredje tjenstehäst under 3:dje och 4:de kvartalet 1893 och 1:sta och 2:dra kvartalet 1894 med tillsammans 636 kronor 33 öre. Likaledes har genom kammarrättens utslag af den 3 februari 1896 öfversten C. W. H. Leuhusen ålagts återbära lönetillägg och fourageersättning för en tredje tjenstehäst under år 1894 med 765 kronor.

Kongl. brefvet af den 2 december 1892 föreskrifver, i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut, att lönetillägg och fourageersättning för allenast tvenne tjenstehästar skola utgå till, utom andre, den regements-officer vid kavalleriet, som till dylik befattning utnämnes efter den 1 december 1892. I staterna för kavalleriet, af Kongl. Majt fastställda den 2 december 1892, bestämmes, att lönetillägg och fourageersättning för den cheferna förut tillkommande tredje tjenstehästen skola indragas vid *nuvarande* innehafvares af chefsbefattningarna afgang.

Detta ord *nuvarande* har af ifrågavarande öfverstar, som till sina respektive befattningar såsom chefer för kavalleriregementen förflyttats efter den 1 december 1892, icke hänförts till den dag, staterna faststälts, och i följd häraf liksom äfven af skäl, att de före den 2 december 1892 *utnämnts* till chefer för kavalleriregementen, men till sina senare befattningar af samma grad *transporterats*, hafva de ansett sig så berättigade som skyldige att underhålla trenne tjenstehästar.

Den t. f. kongl. regeringen har i begge fallen funnit kammar-rättens utslag lagligen grundadt, men behagade med hänsyn till i målet förekomna omständigheter låta bero vid de till klagandena gjorda utbetalningarna.

Då den i § 25 regeringsformen Konungen medgifna benådningsrätt ej inrymmer befogenhet att efterskänka staten på obehörigt sätt frångångna medel, har jag ansett anförda beslut böra komma till Riksdagens kännedom»;

af herrar *Boström*, *Gyllensvärd* och *Johnsson*, hvilka instämt med herr *Vahlin*;

af herrar *Säve*, *Alin*, *Johnsson* och *Andersson* från Malmö, som i rådslagen den 15 maj 1896 angående ändring i reglementet för flottan, delen I, § 4 mom. 5, och den 13 juni 1896 angående förnyade nådiga instruktioner för marinförvaltningen § 3 och för öfverdirektören vid mariningeniörsstaten §§ 2 och 3 funnit anledningar till anmärkning mot statsrådet och chefen för kongl. sjöförsvarsdepartementet, enär de i nämnda paragrafer införda nya bestämmelserna synts reservanterna stå i strid med Riksdagens 1867 fattade beslut angående upprättande af mariningeniörsstaten;

af herr *Alin*, som i rådslagen den 9 juli 1896 angående anordnande af ett penninglotteri för anskaffande af medel till allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm år 1897 funnit skäl till anmärkning enligt § 107 regeringsformen mot dem af Konungens nuvarande rådgifvare, som nämnda dag voro ledamöter af statsrådet;

af herr *Vahlin*, som anförde:

(Protokoll öfver civilärenden för den 16 oktober 1896, n:o 12).

»Enligt anförda protokoll har Kongl. Maj:t icke funnit skäl bifalla en af Lima kommun gjord anhållan att få upptaga ett lån å 40,000 kronor att amorteras under en tid af 20 år.

Af de infortrade handlingarna framgår, att, då en mängd fastigheter under senaste tid blifvit Lima kommun hembjudna till inköp, och dessa fastigheter till största delen ovilkorligen måste försäljas, samma kommun i afsigt att förekomma, det dessa egendomar öfverginge i de stora skogs-

bolagens händer, å kommunalstämma den 3 maj 1896 enhälligt beslutat att för inköp af jordbruksfastigheter upptaga omnämnda lån och uppdragit åt kommunalstämmans ordförande att ingå till Kongl. Maj:t med ansökan om bifall till samma beslut.

I denna ansökan framhålles, att de stora skogsbolagen endast för skogens skull inköpa fastigheterna, hvilkas jordbruk ej sällsynt sedan vanvårdas; att, om jorden kunde förvärfvas åt kommunen, säljarne sjelfva eller andra personer lemnades tillfälle att arrendera den på rimliga vilkor, liksom äfven att, i händelse de det kunde, inköpa desamma och på detta sätt komma i besittning af egna hem, hvilket vore omöjligt, om bolagen inköpt jorden. Dessutom meddelas, att socknen, som redan inköpt en icke obetydlig mängd egendomar, af hvilka flere redan afyttrats till arbetare och jordbrukare, hade för afsigt att, för så vidt omnämnda lån finge upptagas, efter bästa förmåga söka fullfölja samma företag, hvilket vore en lifsfråga för orten. Vore nemligen ensamt bolagen i tillfälle att inköpa till salu utbjuden jord, skulle det ej dröja länge, förr än den sjelfegande jordbrukarklassen skulle nästan helt och hållet gått under. Af dessa skäl framginge, att frågan vore af så stor betydelse för kommunen, att den därför vågade hoppas på nådigt bifall till sin ansökan.

Vid denna ansökan är bifogad uppgift å kommunens ekonomiska ställning den 12 juni 1896, visande följande

Tillgångar:

Jordbruksfastigheter	kr. 157,081:94
Inventarier	» 550:—
Fordringar	» 40,382:96
Jernvägsaktier (nominelt värde).....	» 220,000:—
Telefonaktier	» 1,000:—
	Summa kronor 419,014:90

Skulder:

Rest å äldre amoteringslån (för jernvägsaktierna)	kr. 198,112:50
Tillfälliga lån	» 17,498:05
	Summa kronor 215,610:55

Tillgångarna öfverstego således skulderna med 203,404: 35 kronor.

Vidare meddelas i sammanhang härmed, att inga kommunalutskylder hafva förekommit på många år, utan har till utgifternas betäckande tagits räntan från skogsmedelsfonden».

Enligt de upplysningar, jag varit i tillfälle att inhemta, uppgår den för Lima och Transtrands socknar gemensamma skogsmedelsfonden för närvarande till ett belopp af ungefär 2,586,000 kronor, hvaraf $\frac{23}{40}$ tillkomma Lima socken. Fonden har erhållits genom försäljning år 1872 på 50 år af afverkningsrätten (af träd ej under 10 verktums diameter vid 17 fots höjd) af för kommunerna gemensamt vid storskifte afsatt skogsmark. Å fondens medel utgår för närvarande räntan med ungefär $4\frac{1}{4}$ procent.

Länsstyrelsen i Falu län har med anledning af denna ansökan afgifvit följande yttrande:

»Till stöd för ifrågasatt underdåniga ansökan har blifvit anfördt hufvudsakligen, att ändamålet med de ifrågasatta jordköpen vore att förekomma, det fastigheterna öfverginge i de stora skogsbolagens ego. Om än kommunen skulle kunna med framgång inlåta sig i täflan med skogsbolagen om fastighetsköp inom socknen, anser länsstyrelsen likväl högst tvifvelaktigt, att dylika fastighetsköp kunna blifva för kommunen samfäldt gagneliga. Sannolikt skola de medel, som af kommunen nedläggas i fastigheter, blifva föga räntegifvande, då arrendatorn af jorden icke torde kunna utgöra sina arrenden, sedan den fastigheterna tillhörande skog lång tid dessförinnan åt bolagen upplåtits på arrende. Det är ingalunda ådagalagdt, såsom i ansökningen uppgifves, att bolagen vanvårda den inköpta jorden. Tvärtom har det visat sig, att de, som till bolagen sålt sin jord, i allmänhet fått sitta qvar å hemmanen mot skyldighet allenast att utgöra hemmanets alla skatter och allmänna besvär, men med förbindelse att väl häfda jorden. Bolagens afsigt med deras fastighetsköp är att förvärfva eganderätt till den skog, de förut på viss tids afverknings och arrenderätt innehaft, för att kunna nedlägga kostnader i skogen till införande derstädes af en rationel skogsvård, hvilket länsstyrelsen desto hellre anser i det allmännas intresse gagneligt, som erfarenheten visat, att hemmansskogarne, så länge de af enskilde innehafvas, sakna allvård, och skogsodligen i dessa nordliga trakter torde också få anses vara mera vinstgifvande än åkerbruket.

Eders Kongl. Maj:t har väl i ett besvärsmål, som dragits under Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och afgjorts den 19 oktober 1888, funnit

ett af Lima kommun tillförene fattadt beslut om inköp af jordbruksfastighet medelst räntemedel från socknens skogsmedelsfond vara lagligen giltigt, men då detta ärende afsåg att från viss uppgifven person inköpa angifven fastighet till bestämdt pris med sådana räntemedel från skogsmedelsfonden, hvaröfver kommunalstämman egde förfoga, under det att det nu underställda beslutet afser att upplåna medel för att inlåta kommunen i en sannolikt fruktlös täflan med andra spekulanter om jordförvärf, och en dylik fastighetshandel för kommunens gemensamma räkning desto mindre torde blifva för socknen nyttig eller utgöra rätta medlet för socknen att åt sig bevara en sjelfegande jordbrukareklass, som socknens tillgångar i dess skogsmedelsfond kunna på ett långt fördelaktigare sätt användas till allmännyttiga ändamål af hvarjehanda slag, hvilka företag för visso komma att hämmas genom den ifrågasatta skuldsättningen för jordförvärf, anser sig länsstyrelsen sakna giltigt skäl att till den underdåniga ansöknings tillstyrka nådigt bifall.»

Till fullständigande af den uppfattning i fråga om fördelarna af de stora skogsbolagens ökade jordförvärf, som i länsstyrelsens här anförda yttrande framträder, anser jag mig böra meddela nedanstående utdrag ur samma länsstyrelses senast afgifna femårsberättelse, omfattande åren 1891—1895.

»Den enskilda skogsvården kan i allmänhet anses ega litet intresse för allmogen i länet, hvaremot all skog, som med eganderätt innehafves af de bolag, som drifva trävarurörelse, skötes på ett för skogens framtida bestånd betryggande sätt. Från denna synpunkt kan det för den skull anses fördelaktigt, att bolagen komma i besittning af så stora skogs-komplexer som möjligt. Detta kan gifvetvis icke ske med mindre än att bolagen förvärfva de hemman, hvartill skogen hör, och härmed sammanhänga ock den på senare tider så mycket omtvistade frågan om gagneligheten i ekonomiskt och politiskt hänseende af de s. k. trävarubolagens jordförvärf. — — — — —

— — — Erfarenheten har för öfrigt gifvit vid handen, att skogars sammanförande i större komplexer, som egas af kapitalstarka bolag, är särdeles förmånligt för skogens rätta vård och skötsel, hvadan från skogskulturens synpunkt bolagens jordförvärf icke kan vara annat än till gagn för orten och det allmänna. Hvad åter angår den sjelfegande jordbruksklassen inom provinsen, så är väl uppenbart, att densamma genom bolagens inköp af hemmansegares fastighetslotter undergått någon förminskning, men länsstyrelsen har deraf icke fått anledning antaga, att ortens jordbruk

minskats eller försämrats, utan snarare motsatsen häraf. I de flesta fall blir den förre egaren antagen till arrendator på särdeles fördelaktiga villkor, hvilka i regel icke sträcka sig utöfver skyldigheten för arrendatorn att betala skatten för fastigheten, hvartill kommer, att i många fall arrendatorn lär hafva ett slags förmånsrätt till arbete på skogen mot dagspenning. Landbonden har genom försäljning af sin egendom fått sina lugnaste dagar, fri som han blifvit från skulder och derigenom fullt obehindrad att sköta sitt jordbruk till bästa möjliga afkastning, hvarvid ofta nog lærer hafva inträffat, att den nye jordegaren, bolaget, fått träda emellan vid nybyggnader eller större reparationer på åbyggnaden.

Landbonden är temligen själfständig vid sitt arrende och behöfver icke känna någon ovisshet vid sin besittning, ty bolaget är naturligtvis synnerligen angeläget att, på det att hemmanet icke skall vanhäfdas, bibehålla en duglig och idog arrendator, och då härtill kommer, att, enligt gällande kommunallagar, det är arrendatorn, men icke fastighetsegaren, som eger talan i kommunens angelägenheter, torde anmärkningen derom, att bolagen ega för stor röstöfvervigt, icke förtjena afseende beträffande de jordbruksfastigheter, som bolagen *på arrende* upplåtit. Länsstyrelsen har för den skull, hvad Dalarne angår, icke erfarenhet af att bolagens jordförvärf hittills hämmat jordbruket och dess utveckling, men att det deremot medfört en afgjord fördel för skogskulturen. På jordbruket allena lærer väl för öfrigt en mindre jordegare icke kunna existera, hvadan det måste betraktas som en stor fördel för honom att genom biförtjenster vid arbete på bolagets skogar kunna förvärfva hvad derutöfver till uppehälle erfordras.»

Det ytterst betänkliga förhållandet, att i flere vidsträckta delar af vårt land den själfegande allmogen för hvarje år allt mer uudantränges, för att ersättas af osjälfständiga bolagsunderlydande, har icke kunnat undgå att fästa Riksdagens uppmärksamhet, och har Riksdagen äfven af denna anledning den 11 maj 1894 aflåtit en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvaruti den, efter framhållande af frågans stora och behjertansvärda betydelse, hos Kongl. Maj:t anhåller om insamlande af statistiska uppgifter rörande bolags jordförvärf, samt att Kongl. Maj:t ville, för så vidt de inhemtade upplysningarna sådant föranledde, för Riksdagen föreslå de åtgärder, som för bibehållande af en själfegande jordbrukarebefolkning i anförda trakter kunde anses af förhållandena påkallade.

Då emellertid inga vidare åtgärder från statsmagternas sida till in-skränkande af de stora skogsbolagens jordförvärf kommit till stånd, hafva åtskilliga kommuner, deraf åtminstone tvenne i Dalarne (Orsa och Lima), sökt med egna krafter förekomma — eller åtminstone, under afvaktn på statsmagternas åtgöranden, fördröja — det öde, som hotar dem, nemligen att hela kommunerna öfverginge till bolagsegendom.

Man synes egt rätt att förvänta, det regeringen, särskildt med hänsyn till Riksdagens anförda skrifvelse, icke skolat, för så vidt ej fullt obestridda skäl härför kunnat andragas, försvåra nämnda kommuners egna sträf-vanden för bibehållande åt sig af en sjelfegande jordbrukarebefolkning. De skäl, länsstyrelsen i Kopparbergs län anført, och på hvilka Kongl. Maj:ts beslut måste anses grundadt, synas emellertid icke, hvad Lima kommuns begäran om upptagande af ett lån angår, vara af den öfver-tygande art, att icke af andra, för frågans afgörande på alldeles motsatt sätt talande skäl till fulla uppvägas.

Länsstyrelsen framhåller, att ifrågasatta egendomsköp antagligen skulle visa sig för kommunen ekonomiskt ofördelaktiga, och — jemte obestämda förespeglingar om företrädet af andra, ej angifna och icke ännu pröfvade åtgärder, framför den af kommunen vidtagna — fördelarna för orten af bolagens jordförvärf. Dessa fördelar skulle i främsta rummet vara att tillskrifva den omsorgsfulla vård, som bolagen, i motsats till de enskilda jordegarna, uppgifvas egna skogen. Denna länsstyrelsens obetingade tillit till bolagens skogsvård torde dock — äfven om den kan anses fullt be-rättigad af nuvarande förhållanden — i händelse sådana konjunkurer inträdde, som för bolagen gjorde det nödvändigt eller åtminstone särdeles fördelaktigt att helt och hållet afverka sina skogar, komma att visa sig hafva saknat fullt tillförlitliga förutsättningar; skogssköfvingen skulle under nu antydda förhållanden helt säkert antaga en vida större utsträck-ning och för orten medföra vida skadligare följder, än i händelse skogarne ännu varit i enskildes ego.

Men äfven om en omsorgsfull vård af skogen för många trakter af vårt land är af den största betydelse, så lär dock den befolknings in-tressen och framtid, som bygger och bor i dessa trakter, dess bibehållande såsom en fri och sjelfständig jordbrukareklass eller dess nedsjunkande till lösa arbetare och i några fall arrendatorer, beroende af mycket mäktiga bolags godtycke, varit en vida viktigare synpunkt för frågans bedömande. Denna synpunkt, som, om den framträd för länsstyrelsen, åtminstone icke gjort sig gällande i sin fulla och verkliga betydelse, synes deremot bort vid

frågans afgörande af Kongl. Maj:t kommit till fullt erkännande. Vid bedömning af detta skäls betydelse torde äfven bort uppmärksammas, att behöflig skogsvård väl kan förväntas inom en icke aflägsen framtid komma till stånd genom lagstiftningsåtgärder — för hvilkas förberedande Kongl. Maj:t, äfven efter skrifvelse af Riksdagen, tillsatt en komité — men att en själfständig jordbrukareklass i de trakter, der den nedsjunkit till bolagsunderlydande, icke lär genom dylika åtgärder kunna återställas.

Kommuner, exempelvis Stockholm, hafva redan länge och med lånta medel bedrifvit fastighetsaffärer; en dylik affärsrörelse för befordrande af något särskildt, för kommunen viktigt ändamål är således icke ny och har icke ansetts falla utom kommunens uppgift eller vara oförenlig med dess fördelar. Lima kommun har också med medel, öfver hvilka den kunnat fritt disponera, företagit betydande jordinköp, och synes därför kommunens nu enhälligt fattade beslut om upptagande af lån för ytterligare utveckling af denna rörelse ge vid handen, att detta försök att inskränka bolagens jordförvärf hvarken utfallit så resultatlöst eller visat sig i ekonomiskt hänseende så ogynnsamt, som länsstyrelsen velat förmena. Länsstyrelsen har äfven vid uttalande af detta omdöme förbisett, att icke å alla egendomar, som kunna komma att hembjudas kommunen till inlösen, bolagen ega afverkningsrätt af skogen, liksom att äfven de egendomar, der så är förhållandet, likväl komma att betydligt vinna i värde, då denna afverkningsrätt förr eller senare upphör.

Kongl. Maj:t medgifver i öfrigt utan svårighet kommuner rätt att upptaga lån för olika ändamål, exempelvis jernvägsanläggningar, ofta af ytterst tvifvelaktig rentabilitet och i flere fall för de lånesökande kommunerna icke medförande fördelar, som uppväga olägenheterna af den i hög grad betungande kommunalbeskattning, som af dem blifvit en följd. Den uppgift, för hvars förverkligande de lånade medlen i här omhandlade fall varit afsedda att användas, kan svårligen förnekas vara för kommunen af större betydelse än underlättandet för framtiden af genomförandet af en stadsplan eller erhållande af en jernvägstation, och en skälig afkomst af samma medel borde äfven få anses åtminstone lika väl betryggad som vid dylika affärer.

Slutligen synes det förhållande, att Lima kommun är en af de rikare i vårt land, icke vara utan betydelse för frågans afgörande. Kommunen eger, som redan visats, ett icke obetydligt kapital, 157,081,94 kronor, nedlagdt i inköpta fastigheter, och, äfven detta oräknadt, visar dess finansiella ställning öfverskott. För kommunens årliga utgifter finnas dessutom

att påräkna räntorna af dess skogsmedelsfond. Denna fond uppgår, för Lima socken ensamt, till ungefär $1\frac{1}{2}$ million kronor och skulle, då efter förloppet af 25 år bolagens afverkningsrätt af skogen upphör, erhålla betydligt ökade tillgångar genom nya afverkningsförsäljningar — men torde då, i händelse inga åtgärder från statsmagternas sida vidtagits till dess förhindrande, och kommunens egna bemödanden härför motarbetats, så kommun som skogsmedelsfond öfvergått till bolagsegendom.

Inga skäl finnas i statsrådsprotokollet anförda för Kongl. Maj:ts beslut, och lärer därför få antagas, det Kongl. Maj:t i allo gillat länsstyrelsens framställning, i hvilken, med frånseende af andra och högre intressen för orten och dess befolkning än de rent ekonomiska, äfven hänsyn till skogsvården nog mycket gör sig gällande såsom en vid frågans bedömande viktig synpunkt, särdeles som denna skogsvård endast förmenas möjlig genom mycket mäktiga och redan allt för inflytelserika korporationers än mera ökade jordförvärf.

Ribehållande af en sjelfegande, så i politiskt som kommunalt hänseende oberoende allmogeklass i vårt lands nordligare provinser är för så väl dessa trakter som för hela vårt land en uppgift af den allra största betydelse. Jag har därför, då jag trott mig finna, att detta skäl, vid fattande af Kongl. Maj:ts beslut i omhandlade fråga, icke blifvit uppmärksamadt, ansett att samma beslut bort komma till Riksdagens kännedom. Detta beslut eger dessutom icke endast betydelse för Lima kommun; länsstyrelsens uppfattning om fördelarna för Dalarnes skogsbygd af ett der alltmer utbredd bolagsvälde kan genom detta beslut anses hafva vunnit Kongl. Maj:ts godkännande, och i följd häraf skola äfven andra kommuner i samma bygd, som erhållit eller komma att erhålla än mer betydande tillgångar från sina kommunalskogar, icke ega utsigt att vinna tillstånd att genom anlitage af någon del af dessa rikedomar söka förekomma hela kommunernas öfvergång till bolagsegendom — tvärtom kan det vara att befara, att just dessa rikedomar komma att inom samma kommuner påskynda den sjelfegande befolkningens undergång»;

af herr *Johnsson*, som anförte;

(Protokoll öfver civilärenden för den 27 november 1896, n:o 30).

»I skrifvelse den 9 januari 1895 har G. Sjöcrona m. fl. hos Kongl. Maj:t, med öfverlemnande af ritningar och kostnadsförslag, anhållit om

tillstånd att få anlägga och till allmänt begagnande mot afgift upplåta en normalspårig jernväg från Skromberga stenkolsgrufva öfver Ekeby station å Landskrona—Engelholms jernväg till Påarps station å Helsingborg—Hessleholms jernväg, samt att, i enlighet med gällande författningar om jord eller lägenhets afstående för allmänt behof, få inlösa och besitta för jernvägsanläggningen erforderlig mark äfvensom att för jernvägen få åtnjuta samma skydd mot skada och åverkan som statens jernvägar.

I anledning af denna ansökning har styrelsen för Landskrona—Engelholms jernvägsaktiebolag till Kongl. Maj:t inkommit med en skrift, deri styrelsen anfört, bland annat, att orten i fråga, hvilken vore glest bebyggd, ingalunda kunde anses lida brist på kommunikationsmedel, i ty att densamma inom en omkrets af högst fem kilometer hade icke mindre än sex jernvägsstationer, nemligen Ekeby och Billesholms grufva på Landskrona—Engelholms jernväg, Billesholm, Mörap och Påarp på Helsingborg—Hessleholms jernväg och Raus på Landskrona—Helsingborgs jernvägar; att mellan Ekeby och Helsingborg också redan funnes jernvägsförbindelse flera gånger dagligen, men att trafiken mellan nämnda orter under år 1894 icke varit lifligare, än att passagerarnes antal uppgått till 157 och kvantiteten transporteradt fraktgodis till 1,813 tons, och har bolagsstyrelsen på grund af hvad sålunda och i öfrigt anförts i underdånighet hemställt, att den underdåniga koncessionsansökningen icke måtte bifallas.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län, som på anmodan af väg och vattenbyggnadsstyrelsen, hvars yttrande inforrats, å sammanträde inför Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Ekeby den 8 juni 1895 låtit höra invånarne i de orter, genom hvilka den föreslagna jernvägen vore afsedd att framgå, vid hvilket sammanträde af representanter för Landskrona stad och Landskrona—Engelholms jernvägsaktiebolag uttalades betänkligheter emot den föreslagna jernvägens anläggning, hvaremot densamma förordades af personer från Ekeby och omnejd äfvensom från längre österut belägna trakter; och har Kongl. Maj:ts befallningshafvande på anförda skäl förklarar sig anse den ifrågasatta jernvägen vara för orten lämplig och nyttig, men å andra sidan jemväl framhållit, att jernvägen med nödvändighet skulle medföra minskning i trafiken å Landskrona—Engelholms jernväg på sträckan från Ekeby till Landskrona, likasom att den för Landskrona stad med sin hamn skulle medföra minskning i inkomster, hvilken omständighet icke vore af betydelse att skäligen medföra afslag å koncessionsansökningen.

Styrelsen för statens jernvägar har i afgifvet utlåtande af den 30 april 1896, bland annat, anfört, att af den i ärendet förebragta utredningen lærer ovedersägligen framgå, att hufvudsyftemålet med den ifrågasatta nya jernvägslinien är att skaffa Skromberga-bolaget en beqvämare förbindelse med Helsingborg för att göra denna stad i stället för Landskrona till utskeppningsort för bolagets tillverkningar. Å andra sidan är icke mindre uppenbart, att den i statens hand numera befintliga Landskrona—Engelholms jernväg skulle, om detta syftemål vunnes, komma att lida en ganska afsevärd minskning i fraktinkomster, nemligen för allra största delen af det gods, som från Ekeby nu fraktas till Landskrona, och för allt gods, som öfver Åstorp fraktas till Helsingborg. På sätt uppvisas i den skrift, styrelsen för Landskrona—Engelholms jernvägsaktiebolag till Kongl. Maj:t ingifvit, fraktades af Skromberga-bolagets tillverkningar år 1893 från Ekeby till Landskrona 16,770,140 kilogram för tillhoppa 23,350 kronor 40 öre och från Ekeby till Åstorp för vidare befordran till Helsingborg 1,846,620 kilogram för tillhoppa 2,101 kronor 85 öre. Enligt hvad styrelsen inhemtat, äro motsvarande quantiteter och fraktbelopp för linien Ekeby—Landskrona år 1894 16,337,480 kilogram och 23,173 kronor 5 öre samt år 1895 16,311,800 kilogram och 22,814 kronor 55 öre och för linien Ekeby—Åstorp år 1894 1,775,100 kilogram och 2,190 kronor 25 öre samt år 1895 2,293,600 kilogram och 2,809 kronor och 25 öre. För år 1896 ansåg styrelsen, att fraktningen torde blifva ännu större, enär en ny rörfabrik samt en ny klinkerfabrik vore under anläggning vid Skromberga; och lærer under sådana förhållanden den minskning i fraktinkomsten, som genom den nya banan skulle tillskyndas staten såsom egare till Landskrona—Engelholms jernväg, kunna enligt styrelsens åsigt med säkerhet beräknas till åtminstone 25,000 kronor om året.

Den omständigheten, att genom en ny jernvägsanläggning förlust komme att tillskyndas en förutvarande jernväg, ansåg jernvägsstyrelsen dock icke vara ensamt afgörande för frågan om den nya jernvägens koncessionerande; och styrelsen hade vid flera föregående tillfällen, då styrelsens yttrande inhemtats rörande en underdånig koncessionsansökning, jemväl uttalat sig för bifall till ansökningen, ehuru styrelsen kunnat påvisa, att den nya jernvägen komme att draga en icke obetydlig trafik från statsbanan. Den ifrågasatta jernvägen har nemligen då synts styrelsen vara af så stor och allmän betydelse för vederbörande orter eller för kommunikationsväsendets utveckling öfver hufvud taget, att statsbanornas ekonomiska intresse funnits böra få stå tillbaka härför. Hvad nu ifråga-

varande jernvägsanläggning beträffar, kunde styrelsen emellertid icke finna, att någon dylik synpunkt skäligen kan göras gällande. För Skrombergabolaget blefve jernvägen tvifvelsutan till fördel, ehuru härvid torde böra beaktas, dels att afståndet till utskeppningshamn komme att förkortas med endast omkring 2 kilometer och dels att ångfärgeförbindelsen mellan Helsingborg och Helsingör skulle få betydelse allenast för exporten på Danmark, men icke för utskeppningarna till svenska samt norska, finska, ryska och tyska hamnar. För orten kan jernvägen deremot enligt styrelsens förmenande knappast anses behöflig, då, på sätt styrelsen för Landskrona—Engelholms jernvägsaktiebolag erinrar, denna redan förut är ganska väl tillgodosedd med jernvägsförbindelser, och då i öfrigt enligt den uppgjorda planen ingen station och endast en hållplats skulle anläggas mellan Ekeby och Påarp. Under sådana förhållanden torde hänsynen till statsbanornas intresse af att Skrombergabolagets export fortfarande må gå öfver Landskrona—Engelholms-banan kunna tillmätas afgörande vigt; och styrelsen ansåg sig för sin del så mycket hellre pligtig att i underdånighet häfda en sådan uppfattning, som styrelsen måste låta sig angeläget vara att, i hvad på styrelsen ankommer, söka på allt sätt medverka dertill, att vestkustbanan i statens hand må lemna skälig afkastning å de för banans inköp och kompletterande nedlagda medlen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt ansåg styrelsen sig i underdånighet böra hemställa, att den underdåniga ansökningen icke måtte bifallas.

Vid ärendets föredragning den 27 november 1896 tillstyrkte statsrådet, att Kongl. Maj:t måtte ej allenast bevilja sökandena rättighet att anlägga och till allmänt begagnande mot afgift upplåta jernväg af 1,435 meters spårvidd från Skromberga till Påarps station å Helsingborg—Hessleholms jernväg, utan äfven till efterrättelse vid jernvägsanläggningens utförande fastställa åtskilliga af distriktschefen Westerberg upprättade plan- och profilritningar derför, dock att från fastställelse för närvarande undantages den å plancherne n:is 3 och 4 af ritningarna angifna plan för jernvägens sträckning från en punkt, belägen 8,5 kilometer från Påarp, och vidare österut, under förklarande, bland annat:

dels att, sedan aftal träffats med jernvägsstyrelsen angående sättet och villkoren för banans sammanslutning med statens jernvägar vid Ekeby station eller för dess korsning af statsbanan derstädes, Kongl. Maj:t ville på anmälan taga under pröfning frågan om fastställande af plan för jernvägens framdragande på nyssnämnda, från fastställelse undantagna sträcka;

dels att skenvigten skulle ökas till minst 24,8 kilogram för meter;
dels att frågan om anordningarna och villkoren för jernvägens inledning på Påarps station och sammanslutning derstädes med Helsingborg—Hessleholms jernväg finge afgöras medelst öfverenskommelse emellan koncessionshafvarne och Helsingborg—Hessleholms jernvägsaktiebolag, under iakttagande att, om sådan öfverenskommelse icke kunde bringas till stånd, koncessionshafvarne skulle vara underkastade de bestämmelser i ämnet, som Kongl. Maj:t förbehölle sig att för sådant fall efter anmälan meddela.

Derjemte hemställde statsrådet, att Kongl. Maj:t, som, då jernvägen icke kunde anses vara af allmänt behof påkallad, icke funnit skäligt bifalla ansökningsen, så vidt den afsåge rätt att genom expropriation förvärfva för anläggningen erforderlig mark, måtte i nåder förordna, att jernvägsanläggningen med dertill hörande telegraf- och telefoninrättningar skulle åtnjuta samma skydd, som enligt 19 kap. 11, 12, 13 och 21 §§ strafflagen tillkomme dylika af staten utförda anläggningar.

För tillgodonjutande af de koncessionshafvarne sålunda förunnade rättigheter och förmåner tillstyrkte statsrådet, att Kongl. Maj:t måtte stadga åtskilliga villkor och förbehåll, bland annat:

att arbetet å jernvägsanläggningen skulle börja senast den 1 juli 1898 samt derefter så bedrifvas, att jernvägen i sin helhet, äfven hvad den i förslaget upptagna trafikmateriel anginge och i händelse trafikmateriel utöfver den i förslaget upptagna måste för jernvägen anskaffas, jemväl hvad sådan materiel beträffade, kunde, derest öfverenskommelse om banans trafikerande med annan jernvägsmateriel icke träffas, vara färdig att för trafik upplåtas senast den 1 november 1899;

och att Kongl. Maj:t förbehölle sig rätt att, derest erforderliga förbättringar å jernvägen icke inom af Kongl. Maj:t bestämd tid verkställes, förklara denna koncession förverkad och låta för egarnes räkning försälja jernvägen i dess helhet med allt tillbehör med rättighet för köparen att åtnjuta de förre egarne tillförsäkrade fördelar mot fullgörande af deremot svarande skyldigheter; samt

att koncessionshafvaren skulle före den 1 juni 1898 till Kongl. Maj:t inlemnade bevis att de, till säkerhet för fullgörandet af sålunda stadgade villkor för denna koncession, nedsatt i statskontoret ett belopp af tjugu tusen kronor antingen i kontanta penningar eller i sådana värdepapper, som kunde af Kongl. Maj:t godkännas, hvilken deposition koncessionsinnehafvarne, derest densamma icke, på sätt i punkt 7 föreskrifvits i sin helhet förverkats, egde att återlyfta, sedan i statskontoret blefve styrkt,

att jernvägen vore i allo fullbordad, afsynad och för trafik fullständigt upplåten.

Då förevarande beslut att bevilja koncession å jernväg, som icke kunde anses vara af allmänt behof påkallad», är en afvikelse ifrån hittills gällande grunder vid koncession af enskilda jernvägsanläggningar, samt statens intresse dervid ej synes hafva blifvit vederbörligen beaktadt, så har jag ansett, att detta ärende enligt 107 § regeringsformen bort för Riksdagen tillkännagifvas»;

af herr *Vahlin*, som yttrat:

(Protokoll öfver ecklesiastikärenden för den 17 juli 1896, nis 1 och 2).

»Genom kammarrättens utslag af den 12 december 1895 i fråga om Strengnäs stifts konsistorii räkenskaper för år 1892, och af den 20 februari 1896, rörande samma konsistorii räkenskaper för år 1893, hafva i begge fallen de konsistorii ledamöter, som underskrifvit nämnda års räkenskaper, blifvit ålagda att till konsistoriiexpeditionskassan återbära ett belopp af 14 kronor 50 öre, som enligt kammarrättens utslag utbetalts för ändamål, för hvilka expeditionskassans medel ej få användas.

Af dessa medel hafva 6 kronor tilldelats dekanus och 8 kronor 50 öre konsistorienotarien. Dessa medel hafva, delvis åtminstone med stöd af ett beslut af domkapitlet af år 1702, hittills opåtaladt till angifna personer utanordnats, och anse domkapitlets medlemmar liksom t. f. konsistorienotarien, att, så länge icke ny löneorganisation för konsistorii tjänstemän kommit till stånd, det vore med rättvisa och billighet förenligt, att dessa bidrag finge, på sätt förut egt rum, till vederbörande utbetalas.

Den t. f. kongl. regeringen har i begge fallen funnit kammarrättens utslag lagligen grundadt, men velat, med afseende å i målet förekomna omständigheter, i nåder låta bero vid de skedda utbetalningarna, dock med skyldighet för de klagande att betala stadgadt anmärkningsarfvode.

Då den i § 25 regeringsformen Konungen medgifna benådningsrätt ej inrymmer befogenhet att efterskänka staten på obehörigt sätt frångångna medel, har jag ansett anförda beslut böra komma till Riksdagens kännedom»;

af herrar *Boström* och *Gyllensvärd*, hvilka instämt i herr *Vahlins* sist intagna yttrande;

samt af herr *Ljungman*.